

цьому є залізничний та автомобільний, але не всі країни ЄС дозволяють українським експортерам здійснювати постачання власним автотранспортом через його невідповідність екологічним вимогам. Наразі низка країн лібералізувала умови перетину їх кордону українськими вантажівками. Також з 01.10.2022 для України набрали чинності положення «Конвенції про процедуру спільного транзиту», що дозволить вітчизняним компаніям користуватися спрощеними процедурами транзиту [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що вітчизняне законодавство та міжнародні партнери України вживають дієві заходи для мінімізації економічних ризиків суб'єктів ЗЕД в умовах військової агресії.

Список використаної літератури:

1. Алгоритм експорту та ЗЕД-контракти. URL: <https://www.zemfond.net/post/alhorytm-eksportu-ta-zed-kontrakty>
2. Що означає «митний безвіз» для українського бізнесу та як він працюватиме. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/215484_shcho-oznacha-mitniy-bezvz-dlya-ukranskogo-bznesu-ta-yak-vn-pratsyuvati?_ga=2.

*Ус В.Д.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

РЕСУРСНА ОСНОВА РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИКЛОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Однією з найважливіших проблем функціонування підприємства в ринковому середовищі в умовах циклової економіки є забезпечення ефективності використання виробничих ресурсів. Саме витрати ресурсів формують собівартість продукції, є основним обмежувачем прибутку і водночас головним фактором, що впливає на результати діяльності підприємства, його ефективність.

Ресурси підприємства є основою формування його ресурсного потенціалу. Ресурси підприємства, його ресурсний потенціал – категорії багатогранні. Отже, для розроблення механізмів управління ефективністю їх використання насамперед потрібно з'ясувати економічну сутність, структуру, особливості ресурсів.

Кризові та швидкозмінні умови зовнішнього середовища формують перед підприємствами нові виклики та завдання. Це стосується ефективності як самого виробничого процесу, так і функціонування підприємства в цілому в нових умовах. Конкуреноспроможність підприємства на ринку напряму залежить від ресурсного забезпечення його діяльності та сформованої системи управління. Актуалізація проблеми ресурсного забезпечення діяльності підприємства визначається обмеженістю ресурсів і їх дороговизною. Забезпечення планових фінансових результатів підприємством досягається за рахунок наявності відповідного ресурсного забезпечення його діяльності. Підприємства мають в повному обсязі використовувати власні ресурси та мобілізувати прогресивні ресурси, які в кінцевому результаті забезпечать досягнення ефекту економічного, соціального, екологічного, інноваційного. Мати достатні ресурси для підприємства означає мати у своєму розпорядженні необхідні можливості і певні умови для свого розвитку й нормального функціонування відповідно до поставлених цілей [1, с. 77].

Важливим при розгляді питання ресурсного забезпечення є дослідження структури ресурсного забезпечення підприємства. Це сукупність видів ресурсів, що є специфічними способами їх взаємозв'язку і взаємодії, направленими на досягнення поставлених цілей підприємства [2, с. 93].

В умовах сьогодення важливим етапом розвитку потенціалу є оцінювання ефективності діяльності та майбутнього стану підприємства в аспектах складових їхнього потенціалу, оскільки їх вимір є певною передумовою для управлінських рішень при виборі типу стратегії розвитку, забезпечення відповідного рівня темпу

і якості розвиткових процесів, стабільності та інтенсивності реструктуризаційних і реінжинірингових перетворень. В основі циркулярної економіки полягає формування нових бізнес-моделей, що орієнтовані на зменшення кількості використовуваних ресурсів, впровадження повторного використання або замкнутого циклу виробництва (планування потреби виробництва у матеріалах) і переробки у виробництві, що дозволяє забезпечити захист навколишнього середовища та знижує первинну потребу підприємств промисловості у зовнішніх ресурсах. Концепція циркулярної економіки заснована на вторинній переробці практично будь-якого товару, що проявляється на етапах планування та розробки товарів для забезпечення тривалого життєвого циклу і високого потенціалу конкурентоспроможності промислового підприємства для подальшого повторного використання, модернізації, відновлення та рециклінгу [4, с. 53-54].

Отже, у сучасних умовах запропоновано достатня кількість розроблених систем показників, які доцільно застосовувати при оцінюванні рентабельності діяльності підприємства з метою своєчасного реагування на зміни в умовах циркулярної економіки, які відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, коригування сценаріїв імплементації обраної стратегії розвитку, втім, специфіка реалізації особливостей циркулярної економіки не відображена.

Список використаної літератури:

1. Стец І. І. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник / І.І. Стец. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 674 с., с. 77.
2. Чорна А. Структура ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 4. Т. 1. С. 93.
3. Арєф'єва О. Конвергентний розвиток інноваційного співробітництва в умовах просторово-циркулярної економіки / О. Арєф'єва, З. Побережна // *Адаптивне управління: теорія і практика*. Випуск 10 (20). 2021.

4. Гурочкіна В. В. Циркулярна економіка: українські реалії та можливості для промислових підприємств / В. В. Гурочкіна, М. С. Будзинська // *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. Режим доступу: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs1/article/view/394/55>.

*Чобіток В.І., д.е.н., професор,
в.о. зав. кафедри маркетингу та торговельного підприємництва,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

*Дронова Д.С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНИХ НАПРЯМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В ТУРБУЛЕНТНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Кожне підприємство функціонує в турбулентних ринкових умовах, наразі здійснюються переходи на нові рівні економічних та господарських відносин, модернізуються системи корпоративного управління, з'являються та впроваджуються нові адаптивно-інформаційні та виробничо-прогресивні технології. До того ж, нестабільний стан економіки та політики в країні суттєво збільшує рівень ризикованості в будь-якому напрямі діяльності підприємства.

Задля всебічного висвітлення проблеми управління ризиками, було проведено ґрунтовний аналіз поняття «ризик» (табл. 1).

За результатами проведеного аналізу, можна констатувати, що існує велика кількість визначень ризику, проте немає єдиного загальноприйнятого та узгодженого варіанту. Беручи до уваги результати аналізу визначень поняття «ризик» та враховуючи виділені ключові ознаки було сформульовано авторське поняття: «Ризик – можливість зміни вектору руху події в іншу від запланованої сторону, під час здійснення будь-якого виду діяльності, з ймовірністю виникнення непередбачуваних результатів негативного чи позитивного характеру».

Аналіз поняття «ризик»*

Автори	Трактування поняття «ризик»	Ключові ознаки
Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І	ситуація, коли мають місце невизначеність, конфлікт, наявна багатоваріантність, і коли одночасно не всі альтернативні варіанти однаковою мірою сприятливі	Ситуація невизначеності, багатоваріантності
Старостіна А.О., Кравченко В.А.	насамперед можливий розкид результатів, можливе їх коливання навколо очікуваного значення	Розкид результатів
Кузьмін О.Є., Мельник О.Г	ймовірність виникнення втрат, недоотримання прибутків, небажаного розвитку середовища функціонування, відхилення від установлених цілей	Ймовірність виникнення негативних наслідків
Ястремський О.І.	подія можлива лише тоді, коли приймається рішення в умовах невизначеності, а особа, яка приймає рішення, зацікавлена в результаті рішення	Подія при прийнятті рішень в умовах невизначеності
Лук'янова В.В., Головач Т.В	об'єктивно-суб'єктивна категорія, пов'язана з подоланням невизначеності, випадковості, конфліктності в ситуації неминучого вибору, що відображає ступінь досягнення суб'єктом очікуваного результату	Подолання невизначеності, випадковості, конфліктності в ситуації неминучого вибору
Мочерний С.В.	непередбачуваність і можливість настання подій з негативними наслідками (зазнати збитків, втратити вигоду тощо), зумовлених певними діями або рішеннями, які матимуть місце в майбутньому.	Непередбачуваність, ймовірність подій з негативними наслідками
Найт Ф.	невизначеність, яку можливо виміряти, на відміну від власне невизначеності, яка передбачає неможливість вимірювання, зокрема щодо майбутніх подій; ризиком називається невизначеність будь-якого виду, пов'язана з непередбачуваними обставинами	Вимірювана невизначеність
Загородній А.Г, Вознюк Г.Л.	усвідомлення можливості небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов економічної діяльності, несприятливими обставинами	Усвідомлення можливих негативних та непередбачуваних наслідків

*Сформовано на основі джерел [1-5]

Як вже було зазначено, сьогодні підприємці працюють у невизначеному середовищі через постійні зміни та трансформації, які зумовлюють появу потенційних ризиків. Саме це вимагає якісного, сучасного та гнучкого управління

ризиками в бізнес-середовищі. Керівництву кожного підприємства варто активізувати діяльність у цьому напрямі та розробити повноцінну систему управління ризиками.

Управління ризиками – складний та важливий процес, метою якого є ідентифікація та контроль ризиків. Більшість науковців вважають управління ризиками сукупністю методів, форм, прийомів щодо взаємодії з ризиками, впливу на них з метою зменшення негативних наслідків та досягнення поставлених цілей.

Важливість формування адаптивних напрямів управління ризиками на підприємствах в турбулентних умовах господарювання, обумовлюється наступними завданнями, які мають бути вирішені в процесі діяльності: ефективне використання наявних ресурсів підприємства; здатність до розвитку та використання конкурентних переваг підприємства; створення сприятливого ринкового середовища для підприємства та прогнозування його розвитку; вибір та своєчасне коригування стратегій і тактик управління ризиками на підприємствах та формування механізмів їх здійснення на конкретних ринках.

Проте процес управління ризиками повинен включати в себе постійний аналіз результатів діяльності підприємства, інтегрований у загальну культуру організації, прийнятий та затверджений керівництвом [1-3].

Отже, формування адаптивних напрямів управління ризиками на підприємствах в турбулентних умовах господарювання ґрунтується на результатах оцінки, усунення та нейтралізації ризиків, використанню економіко-математичних методах їх прогнозуванню. Тобто, у сучасному світі управління ризиками перестає бути епізодичним та фрагментарним явищем, а перетворюється на цілісну модель, набуваючи все більшого значення в усьому світі, стаючи невід'ємною частиною повсякденної діяльності підприємств.

Список використаної літератури:

1. Посохов І. М. Аналіз змісту поняття ризик і наукові підходи щодо визначення сутності ризику. *Вістник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»* : зб. наук. пр. Темат. вип. : *Технічний прогрес та ефективність виробництва*. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. № 5. С. 101-108.
2. Бабина О. Є., М. М. Тарашевський Управління ризиками бізнесу: сутність, складові, рішення. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 14-17.
3. Цвігун Т.В. Поняття «ризик»: сучасний погляд. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.І. Даля*. 2011. № 3 (157). С. 246-250.
4. Проскура В. Ф. Методологічні підходи до управління ризиками [Електронний ресурс] URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/102.pdf.
5. Чобіток В.І. Вплив ризиків на процес інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств залізничного транспортного машинобудування. *Науковий журнал: Бізнес-інформ*. № 5.2020. С. 451-457. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-451-457>.